Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 14, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 4. OKTOBRA (OCTOBER 4), 1940 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 195

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HITLER IN MUSSOLINI SE SESTALA OB MEJI

Angleži uspešno odbijajo nemške napade

EVAKUACIJA OTROK IZ BERLINA

BERLIN, 4. okt.—Diktatorja Hitler in Mussolini sta se danes sestala na konferenci ob Brenerskem prelazu, na meji med Italijo in Nemčijo. Konferenci, ki bo trajala dve uri, pripisujejo velik pomen. Na sestanku med Hitlerjem in Mussolinijem v istem kraju 18. marca tega leta je padla odločitev glede vstopa Italije v vojno.

RIM, 4. okt.—Mussolinijev list Il Popolo d'Italia napoveduje znamenite dogodke, ki bodo pretresli ves svet kot posledica konference med Mussolinijem in Hitlerjem ob Brennerskem prelazu, sklenitve vojaške zveze med osjo Rim-Berlin in Japonsko ter izjav v sovjetskem tisku, "da so odnošaji med sovjetsko Rusijo, Nemčijo in Italijo zadovoljivi." Ta list pravi, da bo Japonska naslednja angleško pomorsko bazo v Singaporu, če bo Amerika stopila v vojno na strani Velike Britanije.

London, 3. okt. — Obramba proti letalskim napadom je bila izboljšana v zadnjih dneh. Ljudstvo se sicer zaveda, da je letalska vojna še v prvi fazi, vendar se ne vznemirja. Angleški letalci so demonstrirali svojo sposobnost v odbijanju masnih nemških navalov.

V Nemčiji objavljena poročila, da je London v razvalinah, so pretirana. Bombe so povzročile ogromno škodo, toda aktivnosti niso bile paralizirane. Promet se vrši naprej. Vozovi cestne železnice in avtobusi operirajo kot prej.

Nemški letalci so sinoči ponovno napadli London z bombami. Proti njim so se dvignili angleški in jih kmalu odpodili. Nemci so bombardirali tudi mesta ob obrežju, težki topovi na drugi strani Rokavskega preliva pa so bruhali krogle na Dover in okolico.

Angleži so se maščevali nad Nemci z bombardiranjem nemških vojnih koncentracij, letališč in drugih militarističnih objektov v Franciji, Belgiji in Holandiji. Napadli so tudi Berlin in predmestja. Letalski minister poroča, da so bombe porušile električno centralo v severnem delu Berlina in poškodovale municijske tovarne v berlinskem predmestju.

Berlin, 3. okt. — Sirene so danes zjutraj ponovno tulile v znamenje, da so se angleški letalci pojavili nad Berlinom. Napad na Berlin je trajal eno uro in dvanajst minut. Nacijski krogi trdijo, da bombe, katere so vrgli Angleži, niso povzročile velike škode.

V Berlinu je bilo naznanjeno, da se bodo naciji posluževali nove taktike v letalskih navalih na London in druga angleška mesta. V napadih bodo Nemci metali tri tone težke bombe. Ena taka bomba je včeraj porušila tovarno orožja v Middlandsu.

Stockholm, Švedska, 3. okt. — Tukajšnji list Tidningen je objavil poročilo svojega dopisnika iz Berlina, da se je evakuacija otrok, žensk in starih ljudi pričela v Berlinu. Na tisoče ljudi je že odpotovalo v podeželske kraje. Dopisnik omenja, da so bombe, katere so vrgli Angleži v napadih na nemško prestolico, povzročile ogromno škodo.

Delavska zmaga v Avstraliji

Laboriti imajo večino v parlamentu

Melbourne, Avstralija. — Delavska stranka je ostala najmočnejši blok v parlamentu, kot rezultat splošnih volitev, čeprav je konservativec Menzies, predsednik vlade, v svojih govorih v volilni kampanji kritiziral laborite in jim očital, da ne podpirajo njegovega režima in naporov za večjo pomoč Veliki Britaniji v polni meri.

Volitve so bile kočljive zaradi razkola v delavski stranki. Ta je bil vzrok, da John Curtin, eden izmed voditeljev stranke, ni bil ponovno izvoljen. Ako bi bil prodrl, bi imela delavska stranka večino v obeh zbornicah. Koalicija drugih političnih strank je obdržala oblast s premierjem Menziesom na čelu.

Delavska stranka bo imela 31 sedežev v novem parlamentu, štiri več nego v prejšnjem. Podeželska stranka je izgubila pet sedežev, združene politične grupe pa so obdržale 25 sedežev. Delavska frakcija, katere vodja je bivši premier Lang, je izgubila dva sedeža.

Nadaljnja delavska frankcija, katero vodijo komunisti in je imela močno zaslombo v državi New South Wales, je bila potisnjena v ozadje. Vsi njeni kandidatje, ki so se navduševali za izolacijo pod geslom: "Roke proč od sovjetske Rusije," so bili poraženi. To je bil dokaz, da volilci ne marajo onih, ki se pod različnimi pretvezami in gesli ogrevajo za "mir".

Curtin je bil večkrat povabljen, naj stopi v vlado, kar pa je odklonil. Izrekel se je proti delavski reprezentaciji v kabinetu, ker ni hotel premier Manzies nič slišati o reorganizaciji vladnega sistema, kar bi omogočilo večjo pomoč s strani Avstralije Velikí Britaniji v vojni proti Nemčiji in Italiji. On in drugi vodilni laboriti zahtevajo, da vlada konskribira tudi bogastvo, ne samo človeške sile.

Uvedba prisilnega dela na Norveškem

Nova nacijska akcija proti židom

Oslo, Norveška, 3. okt.—Nemške avtoritete so včeraj naznanile, da bo uvedena prisilna delavska služba na Norveškem prihodnjo pomlad. Oni, ki bi se upirali, bodo strogo kaznovani.

Berlin, 3. okt. — Nova gonja proti židom je v razmahu. Nacijske avtoritete so naznanile, da židje ne bodo smeli več rabiti telefona. Samo židovske bolnišnice, kjer se zdravijo židje, in dobrodelne organizacije so izvzete.

Oblasti so odvzele židom tudi nakaznice za premog. Kako bodo greli svoja stanovanja, ker ne bodo dobili premoga, ni bilo pojasnjeno. Dalje so bile uveljavljene tudi restrikcije glede kupovanja živeža in drugih potrebščin za žide.

Velika japonska armada v Indokini

Hongkong, 3. okt. — Sem dospelo poročilo iz kitajskega vira pravi, da se japonska armada 38,000 mož nahaja v Haiphongu, francoska Indokina. Japonske čete so včeraj vkorakale v Dongdang in Langson.

Tehnično vežbanje ruske mladine

Moskva, 3. okt. — Sovjetske avtoritete so odredile tehnično vežbanje fantov v starosti 14 do 17 let. Poučevanje se bo pričelo v novembru. Poleg šolanja bodo morali delati tudi v industrijah. Načrt določa vežbanje milijona fantov.

BUNDOVCI DELAJO V VOJNIH INDUSTRIJAH

Diesov odsek naznanil rezultat preiskave

EVIDENCA O SABOTAŽI ODKRITA

Newark, N. J., 3. okt. — Diesov pododsek je zaključil zaslišanje v tem mestu in kongresnik Joe Starnes, demokrat iz Alabame in načelnik pododseka, je naznanil, da je zaslišal več prič izmed 2000 oseb, ki so obiskale taborišče Nemško-ameriškega bunda v Nortlandu. Vse priče brez izjeme so povedale, da je na stotine članov te nacijske organizacije uposlenih v municijskih tovarnah, ladjegradnicah in drugih vojnih industrijah.

"Dobili smo neovrgljivo evidenco, da je Nemško-ameriški bund agent tuje države," je rekel Starnes. "Bundovci odprto izražajo svoje simpatije in lojalnost tuji vladi. Za tako organizacijo ne sme biti mesta v ameriškem življenju."

Starnes je dalje rekel, da je dobil imena več sto oseb, ki simpatizirajo z bundovci. Vsa imena bodo izročena uradnikom podjetij, ki so dobila vladna naročila. Med njimi jih je mnogo, ki niso ameriški državljani. Starnes je dejal, da je njegov odsek odkril evidenco o sabotaži, katero pa ne more objaviti, ker se preiskava nadaljuje.

Med pričami, ki so nastopile pred pododsekom, so bili August Klapprott, vodja nacijskega bunda na vzhodu; Arthur Bell, bivši načelnik Kukluksklana in organizator; Alton Monroe Young, bivši načelnik državne organizacije kukluksklanovcev; Otto Hohner, ki je večkrat obiskal nacijsko taborišče v Nortlandu in je pričal, da je uposlen v municijski tovarni v Rosellu, in Herman A. Ries, član pennsylvanske državne policije in preiskovalec Diesovega odseka.

Klapprot je priznal, da je govoril na skupnem shodu bundovcev in kukluksklanovcev v taborišču Nortlandu in da je v svojem govoru naglašal, da bi morala Amerika držati svoje roke proč od evropske vojne. On je bil tudi zaslišan o geslu bundovcev, ki se glasi: "Eno pleme, ena zveza in eden vodja." Član odseka Thomas je hotel vedeti, kdo bi moral biti ta voditelj. "Ta voditelj bi bili mi," je odgovoril Klapprott.

Bivši francoski minister obtožen

Delavski vodja Jouhaux aretiran

Vichy, Francija, 3. okt. — Jean Zay, bivši prosvetni minister in vojaški častnik, se bo moral zagovarjati pred sodiščem na obtožbo, da je dezertiral iz armade. Obravnava se bo pričela pred vojaškim sodiščem v Clermont-Ferrandu.

Zay je bil med grupo bivših francoskih voditeljev in poslancev, ki so odpotovali 19. junija iz Bordeauxa v Afriko. To se je zgodilo po razpravi o vprašanju, ali naj Francija kapitulira pred Nemčijo ali pa nadaljuje vojno iz svojih kolonij.

Vlada je včeraj naznanila, da je bilo več oseb, ki so agitirale proti režimu maršala Petaina, aretiranih. Akcija je bila odrejena v smislu dekreta, da morajo biti vsi, ki s svojimi aktivnostmi ogražajo varnost države, aretirani in odvedeni v zapor.

Pariška radiopostaja je naznanila, da je bil aretiran Leon Jouhaux, bivši vodja Francoske delavske zveze. Poročilo še ni bilo uradno potrjeno.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Louise Črnogoj iz Eveletha, Minn., in njena hči Olga iz St. Paula, Minn., sta 3. t. m. obiskali gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Novice iz Pennsylvanie

Pittsburgh, Pa. — Pred nekaj dnevi je tu v bolnišnici umrl Simon Lončar, samski, star 55 let, ki je bival v Donori, Pa.

Nov grob ob Pacifiku

Montebello, Calif. — Pred kratkim je tu umrl George Starešinič, star 54 let in rojen v Krasincu pri Podzemlju v Beli Krajini. Zadela ga je možganska kap. Tu je zapustil družino.

Vesti iz Girarda, O.

Girard, O. — Ohijski dan SNPJ v letu 1941 bo 4. julija v Girardu. — V Niles, O., sta pred kratkim zgoreli Franku Banu dve garaži z avtomobilom, hlev s precejšnjo zalogo sena in majhna usnjarska delavnica za podplate. Delavnica ni bila zavarovana. — V zakonski stan sta stopila Anton Gabrovšek ml. in Rosemary Zupec iz Nilesa, kjer sta si uredila svoj bodoči dom. Obilo sreče! — V prostovoljno vojaško službo je stopil Joe Opalk. — Charlie Jacobes, član društva 643 SNPJ, je prejel državljanski list. — Matt Bogovič, član društva 49 SNPJ, si doma zdravi bolno nogo.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Arg. — Rojak Josip Erjavec je bil 25. avgusta obstreljen, toda ne nevarno, od svojega sostanovalca, ki ga je v noči temi domov prišedšega smatral za tatu.

Čikaške novice

Chicago. — Poroke: Frank Bregar in Edna Mielchan ter Clyde Worker in Albina Kuhar.

Nesreča v Brooklynu

Blooklyn, N. Y. — Rojak Gabriel Tasotti je gredoč z dela padel in si zlomil roko, ko je šel po stopnicah doli na postajo podzemske železnice. Zdravi se doma.

Vloga Norveške v nemški ekonomiji

Naciji bodo izkoristili vodno silo

Berlin, 3. okt. — Nemški načrti "reorganiziranja vse Evrope" določajo, da Norveška postane električna centrala Nemčije. Naciji bodo izkoristili in upregli norveško vodno silo, da bo služila Nemčiji.

"Norveška lahko zalaga vso Nemčijo z električnim tokom," pravijo v Berlinu. "Nobenega dvoma ni, da se bo to zgodilo v prihodnjem letu. Koristnost tega bo ogromna. Nemški premog, ki je postal najbolj važen surov material, bo rabljen za druge namene."

Kako bodo naciji dobivali električni tok iz Norveške, ni bilo pojasnjeno. Možnost je, da bodo napeljali žice pod vodo ob švedskem obrežju in preko Danske do Nemčije.

Pommersche Zeitung piše, da je vojna pretresla Norvežane in jih zbudila iz spanja, priznava pa tudi, da še vedno simpatizirajo z Anglijo. Prej so naciji hvalili Norvežane kot arijsko raso, zdaj pa jih napadajo kot lenuhe, ki ne kažejo posebnega navdušenja za nemško okupacijo in niso znali izkoristiti naravnih sil svoje dežele.

"Dočim v Nemčiji vsak otrok ve, da prihaja nova Evropa, povprečni Norvežan ne more doumeti tega," piše dalje omenjeni list. "Boji se Nemčije, da bo ona kaznovala prebivalce zaradi zadržanja Norveške v prvih šestih mesecih sedanje vojne. Norvežani se ne bi smeli pritoževati, temveč bi morali biti hvaležni Nemčiji, ki jih je vzela v svoje varstvo."

JEKLARSKA UNIJA ZAPRETILA Z OKLICEM STAVKE

Direktor Murray naznanil konferenco

VLADNI ODBOR POSEGEL V SPOR

Washington, D. C., 3. okt. — Voditelji Kongresa industrijskih organizacij so namignili, da bodo oklicali stavko v tovarnah in ladjedelnicah Bethlehem Steel Corp., ki je dobila velika naročila od vlade, nanašajoča se na narodno obrambo. Naročila znašajo čez $800,000,000.

Philip Murray, načelnik organizatoričnega jeklarskega odbora in direktor CIO, je v razgovoru z reporterji izjavil, da se bodo voditelji CIO kmalu sestali na konferenci, na kateri bodo razpravljali o akciji proti omenjeni korporaciji. Dejal je, da korporacija ne plačuje delavcem minimalne mezde, ki bi jo na podlagi zakona morala. Minimalna plača je 62 in pol centa na uro in to morajo plačevati vse kompanije, ki dobivajo vladna naročila. Zakon o minimalni plači je potrdilo federalno vrhovno sodišče.

Murray je dalje rekel, da je Bethlehem Steel Corp. uvedla posebni plačilni sistem z nagradami, ki pa je tak, da delavec niti ne ve, koliko zasluži, dokler ne dobi plače. Na vprašanje reporterjev, ali bo na konferenci razprava o oklicu stavke v tovarnah in ladjedelnicah te korporacije, je Murray odgovoril, da bo diskuzija o vseh fazah situacije."

New York, 3. okt. — Spravni odbor federalnega delavskega departmenta skuša poravnati konflikt, ki je nastal med Ford Instrument Co., podružnico Sperry Corp., in unijo United Electrical, Radio & Machine Workers. Slednja je zapretila z oklicem stavke, če ne bo kompanija pristala na zahtevo glede zvišanja plače in izboljšanja delovnih pogojev. Kompanija izdeluje posebne inštrumente za ameriško bojno mornarico.

Fantje priznali napad na Willkieja

Pontiac, Mich., 3. okt. — Pet fantov je priznalo, da so obmetavali Wendella Willkieja, predsedniškega kandidata republikanske stranke, s klopotci, ko je govoril v tem mestu zadnji pondeljek. Bruce Bregan, najstarejši izmed fantov, je bil priveden pred sodišče in priznal je, da je bilo početje bedasto.

Sodišče odstavilo predsednika unije

Minneapolis, Minn., 3. okt.—Sodnik Paul S. Carroll je odstavil Carla Skoglunda, predsednika vozniške unije. Odlok je posledica tožbe, katero so vložili člani unije proti Skoglandu in drugim uradnikom, da so rabili denar iz unijske blagajne za svoje namene. Skoglandu, ki ni državljan, so očitali, da je član komunistične stranke in da dela po njenih navodilih.

Samo lojalni naciji so upravičeni do pokojnine

Berlin, 3. okt. — Dr. Robert Ley, načelnik nacijske delavske fronte, je dejal, da bodo samo lojalni naciji, ki izpolnjujejo svoje dolžnosti kot državljani Velike Nemčije, prejemali starostno pokojnino. Leyju je Hitler pred nekaj meseci poveril organiziranje novega penzijskega sistema.

Porast izvoza ameriških letal

Prodaja avtomobilov poskočila

Washington, D. C. — (JK) — Federalni oddelek za trgovino je izjavil, da je skozi mesec avgust bilo izvoženo iz Zedinjenih držav več letal kakor še kdaj poprej, vsega v vrednosti $37,439,573. V tem so uključeni tudi vsi ostali predmeti in stroji, ki so v zvezi z zrakoplovstvom. Ta vsota je skoro za 30 odstotkov višja od prejšnje rekordne vsote, ki je znašala le $28,893,811, kolikor jih je bilo izvoženih v decembru 1939. Izvoz v avgustu je bil za 65 odstotkov večji od onega v mesecu juliju, a za 208 odstotkov večji od celotnega izvoza pred enim letom.

Po podatkih federalnega oddelka za trgovino je bilo v avgustu izvoženih samo v britski imperij letal in letalskih potrebščin v vrednosti $29,585,748 ali 79 odstotkov celotne vrednosti izvoza tega meseca. Izvoz je sestojal iz 329 aeroplanov, katerih vrednost znaša $23,777,861; 54 letal, katera se bodo sestavila v inozemstvu, v vrednosti $1,099,864; 451 motorjev za aeroplane, znašajoč $5,065,151; motorskih delov in ostalih potrebščin za $2,282,00; raznega orodja in strojev ter delov za nje v vrednosti $985,706; vijakov in njihovih delov za $1,521,717; padobranov in delov za nje za $108,482, ter ostalih delov in raznih potrebščin za $2,598,772.

Izvoz v avgustu skupne vrednosti od $37,439,573 teh predmetov povzdignil je ceno izvoza v prvih osmih mesecih t. l. na skupno vsoto $198,640,264, to je skoro za 70 odstotkov več, kakor je bilo izvoženo letal in letalskih potrebščin skozi leto 1939. V prvih osmi mesecih tega leta do 31. avgusta je bilo izvoženo v Francijo $75,402,397; v Veliko Britanijo $62,091,906; v Kanado $16,434,970; v Avstralijo $10,845,041; v Kitajsko $5,426,430; v Švedsko $5,0006,994; v Finsko $4,181,606; v Nizozemsko Indijo $3,184,006; v Turčijo $2,101,194; v Brazilijo $1,577,129; v Norveško $1,468,591; v Belgijo $1,150,083 vrednosti, poleg tega v manjših količinah in v manjši vrednosti še v nekatere druge dežele.

Detroit, Mich. — (JK) — V smislu poročila "The Automobile Manufacturers' Association", Ameriške zveze proizvajalcev avtomobilov, za prvih osem mesecev tega leta prodaja na malo potniških in trgovskih avtomobilov je znašala vsega 2,749,626 enot, ali za 26.2 odstotkov več kakor skozi isti presledek časa l. 1939. Potemtakem je narast samo za potniške avtomobile 28 odstotkov, a samo za tovorne pa 17 odstotkov.

Mussolinijev list napada Američane

Pravi, da so največji ignorantje

Rim, 3. okt. — Il Popolo di Roma, Mussolinijev list, piše, "da so Američani najbolj ignorantne pleme med belopolti. Tragična izolacija angleško govorečega ljudstva izvira iz njegove ignorance in neznanja zgodovine civilizacije."

Mussolinijevo glasilo tudi namiguje, da Italija in Nemčija računata na pomoč Španije. Ona jima bo pomagala pri uničevanju ameriškega in angleškega vpliva v Južni Ameriki. To dalje pravi, da bi bila ameriška pomorska in letalska akcija proti Japonski samomor. Japonska bi popolnoma zdrobila ameriško bojno mornarico, če bi izbruhnila vojna med njo in Združenimi državami.

UPOSLITEV HOLANDSKIH DELAVCEV V NEMČIJI

Nacijske avtoritete groze s kaznimi

KONFERENCA INDUSTRIJSKIH MAGNATOV

Berlin, 3. okt. — Holandci v "natrpanih" poklicih in strokah bodo morali iskati delo drugje, je naznanil dr. Hans Fischboenk, nacijski komisar Holandske. Delavci bodo poslani v Nemčijo, kjer bodo uposleni pri gradnji različnih projektov in na polju.

Fischboenk je dejal, da je 50,000 holandskih delavcev že dobilo delo v Nemčiji v zadnjih štirih mesecih. On je tudi priznal, da je mnogo delavcev dezertiralo. Večino dezerterjev je nemška policija ujela in jih poslala nazaj na delo. Fischboenk je zdaj zapretil, da bodo dezerterji strogo kaznovani.

Veliko število holandskih delavcev je uposlenih pri gradnji vojaških letališč v Nemčiji, Franciji in Belgiji. Naznanjeno je bilo, da bodo vsi holandski delavski uradi reorganizirani v zvezi s kampanjo, katere cilj je odprava brezposelnosti. "Posebna dela" bodo opravljali oni, ki se upirajo nacijskim avtoritetam. Ljudje, ki prejemajo podporo, bodo opravljali prisilna dela.

Fischboenk je dejal, da je glavni namen nemške politike na Holandskem uravnovešenje holandskih tržišč. Ta se bodo morala prilagoditi novim razmeram in položaju. V načrtu je koordinacija med nemškimi in holandskimi industrijami. O tem vprašanju se bo vršila razprava na skupni konferenci nemških in holandskih industrijcev.

Nacijski komisar je napovedal tudi zvišanje davkov, ker so holandski dohodki padli po nemški okupaciji.

Komisija udarila kršilce zakonov

Zaščita delavskih pravic

Washington, D. C., 3. okt. — Narodna obrambna komisija je naznanila, da ne bo nobena firma, ki je bila kdaj obdolžena kršenja federalnih delavskih zakonov, dobila vladnih naročil v zvezi z izvajanjem programa narodne obrambe. Naznanilo je objavil Sidney Hillman, delavski reprezentant v komisiji.

On je izjavil, da je ta korak v soglasju z načeli obrambne komisije. Vse firme, ki hočejo dobiti vladna naročila, morajo upoštevati Wagnerjev zakon, Walsh-Healeyjev zakon in provizije zakona minimalne mezde in maksimalnega delovnika. Hillman je rekel, da sta vojni in mornariški department izjavila, da se bosta ravnala po navodilih obrambne komisije. Nobena kompanija, ki krši delavske zakone, ne bo dobila naročil. Predsednik Roosevelt je odobril postopanje komisije.

Naznanilo je bilo objavljeno na predvečer konference voditeljev Kongresa industrijskih organizacij v Pittsburghu. Ti so zapretili z oklicem stavke proti Bethlehem Steel Corp., ki je obdolžena kršenja delavskih zakonov, a je kljub temu dobila vladna naročila. Hillman ni povedal, ali bodo naročila preklicana.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, poezije, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1940), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Glasovi iz naselbin

Z bolniške postelje

Diamondville, Wyo. — Veliko nas naročnikov Prosvete raje čita nego piše, čeprav jih je veliko, ki so zmožni. Rada čitam dopise Milke Babnikove. Zakaj se pogosteje ne oglasiš?

Jesen je že tu, ali kar se vremena tiče, so dnevi izredno lepi in gorki, noči pa mrzle. Človek se še vedno lahko naužije blagodejnega solnca, posebno bolniki. Moram se zahvaliti vsem onim, ki so pomagali meni in mojim otrokom za časa moje bolezni na katerikoli način: mojemu bratu in njegovi ženi, Paulu Sabcu in sinu Ernestu, Andreju Klunu in vsem tistim, ki ste me obiskali v bolnišnici in na domu.

Človek šele spozna, koliko prijateljev ima, kadar je v položaju kot sem jaz sedaj, odkar sem izgubila mojega pokojnega moža. Hvala tebi, brat moj in tvoji soprogi, ki sta vedno pri meni, kadar rabim pomoč. Zahvalim se tudi vsem tistim, ki ste mi pisali v bolnišnico. Moja roka se še trese in ni zmožna še nobenega dela. Kadar bom zopet pri zdravju, tedaj ne bom pozabila odgovora.

Srečna se tudi štejem, da sem članica Slovenske narodne podporne jednote, kajti ona je velika tolažnica vdov in sirot. Priporočam, kdor je član SNPJ, naj je ne pusti brezmiselno, kajti nikdo ne ve, kaj nam prinese prihodnji dan.

Čestitam našemu mlademu paru Louisu Glagovichu in njegovi ženi (oba sta člana društva 253). Štorklja ju je namreč obdarila s sinkom prvorojencem.

H koncu pozdravljam vse moje prijatelje, bližnje in daljne širom Amerike in vse napredne člane in članice Slovenske narodne podporne jednote.

Mary Lumbert,
tajnica društva 253.

Še o proslavi v Newburghu

Cleveland. — Moram še malo nadaljevati s poročilom o proslavi 30-letnice in razvitju zastave društva Tabor 139 SNPJ, ki se je vršila 22. septembra v Delavski dvorani na East 109 st. in Prince ave. (v Newburghu).

Kot nam zgodovina pove, so se v Newburghu zbrali 6. avgusta leta 1910 sami čvrsti primorski Slovenci in si s pomočjo Franka Černeta in Johna Medena ustanovili društvo z imenom Tabor, ga priklopili SNPJ in dobili št. 139. Da se je to zgodilo, je nanesel slučaj. Nekateri so bili namreč tam zavarovani pri neki inšurenc kompaniji. Ko pa je neki član zbolel, ni dobil bolniške podpore in ko je drugi rojak umrl, ni bilo smrtnine. In tako so Frank Gustinčič, John Mahne in Frank Ivančič darovali in pobirali po naselbini prispevke, da so umrlega rojaka dostojno pokopali. In tako so tudi uvideli, da je najbolje, če si sami ustanove društvo in ga priklopijo SNPJ, ki je že imela 138 društev.

Sedaj so se pa domislili fantje, ki se bore za obstoj tega društva, da bi bilo njih prizadevanje za povečanje članstva uspešnejše, če si nabavijo zastavo. In začeli so zgodaj spomladi in končali 22. septembra. Tega dogodka se bodo še dolgo spominjali predno bodo odšli v večna lovišča, kajti udeležba je bila povoljna, in to posebno še, če se pomisli, da je bilo to v Newburghu. Včasih se govori, da se moraš tam obračati tako kakor ukazujejo oni, ki spreobračajo grešnike. Omenjeno nedeljo pa se je pokazalo, da so ti naši rojaki in člani SNPJ brez greha in so priljubljeni še celo pri onemu, ki je nad nami, ker jim je dal lepo vreme in precej ljudstva, da so bili zadovolni.

Uvrstili so se pred dvorano z zastavami. Potem je godba zaigrala koračnico in so odšli v dvorano pred oder. Prvi je bil označen kot govornik Frank Černe, ki je pomagal ustanoviti društvo. Predstavil ga je Frank Stemberger, predsednik društva, program pa je potem vodil Anton Železnik ml. Nastopili so še Anthony Perko in Frances Royer kot botra, Joseph in mrs. Žele (pogrebnik), Jože Grdina in Theresa Frank kot župana, Louis in mrs. Ferfolia (pogrebnik) kot starešina, tovariša pa sta bila John Vatovec ml. in Ann Magdalence. Deklamirala je zastavi članica mladinskega oddelka Mary Železnik, Matt Petrovich, Milan Medvešek, Kamilo Zarnik in podpisani, vsi člani gl. odbora SNPJ, so nastopili kot govorniki, kakor tudi sodnik Frank Laushe, Joseph Terbižan od clevelandske federacije in razni zastopniki društev. S petjem pa so nastopili zbori Cvet, Planina in Sloga. Potem je bila večerja v spodnji dvorani, v zgornji pa ples, za katerega je igral Barbičev kvartet. In plesalo se je kot da na svetu lušno je!

Res čudno. Neko dekle je prišlo k muzikantom s svojo prijateljico in jim prav po starokrajsko ponudila dolar, da ji zaigrajo polko. In ker je bil dolar odklonjen, ker so bili godbeniki plačani od društva, je prinesla pa piva za ves dolar! Kolikor se ta dopisnik spominja, se je nekaj podobnega že zgodilo po možeh, nikoli pa še po radodarni ženski, ki rada pleše polke.

Well, če je še katera, ki jih rada pleše, naj pride 27. oktobra v Coverdale, Pa., kjer bo zopet igral Barbičev orkester. To vam povemo zato, da nam ne bo dolgčas in tudi ne onim v naši bližini.

To soboto zvečer, 5. oktobra, pa pridite na plesno zabavo ženskega društva Svobode 748 SNPJ v Slovenski delavski dom na Waterloo rd. V nedeljo, 6. oktobra, pa bo ravno tam ples mladinskega krožka Loyal Comrades. Ta krožek je pod avspicijo društva V boj 53 in njegov vodja je Jože Durn. Pričetek ob pol osmih zvečer, vstopnina 25c. Posetite ti dve priredbi.

H koncu še izrazimo upanje, da se bo društvo Tabor 139 sedaj podvojilo pod svojo novo zastavo in zraslo tako veliko, da bo lahko na prihodnjo konvencij v Pittsburgh poslalo dva delegata.

Frank Barbič, 53.

Naznanilo in zahvala

Sheldon, Wis. — Dne 17. septembra je nagloma umrl zadet od srčne kapi moj mož oziroma oče, star 53 let in doma iz Ilirske Bistrice na Notranjskem. Bil je član društva 17 SSPZ. Lepo se zahvalim vsem posamezникom in članstvu društva 273 SNPJ za venec in udeležbo pri pogrebu. Lepa hvala za tolažbo v uri žalosti in za vence. Pokopan je bil 20. septembra na sheldonskem pokopališču. Bil je zelo priljubljen tudi pri drugih narodih in ga bomo težko pogrešali. Tukaj zapušča ženo in hči, obe članici SNPJ, dva brata v Clevelandu, enega v New Yorku, v starem kraju pa očeta, brata in sestro. Ostane nam vedno v spominu. Žalujoči —

Antonija Pugel, žena,
Jennie Pugel, hči.

Vsakega nekaj

Rock Springs, Wyo. — Kakih posebnih novic ni iz našega mesta. Premogorovi še dosti povoljno obratujejo, štiri do pet dni na teden in tudi zunaj je dosti dela za nekaj časa.

Gospa Smrt je zopet posegla v naše društvo 10 SNPJ in vzela mladega člana Stanleyja Jugovicha, starega 16 let, rojenega tu. Pač žalostno, ko mora tako mlad človek v prerani grob. Tukaj zapušča očeta, mater in pet sester. Blag mu spomin!

Kar se tiče našega nebeškega agenta, je res tako kot mi je prijatelj rekel, namreč kar on zna, to zna. Tudi sedaj se je splašil pri pogrebu, ko je društveni predsednik začel čitati poslovilni govor. Kaj vidi on napačnega pri tem, ne pove, ve pa, da bo imel vseeno še dosti opore pri svojih ovčicah.

V G. N. sem videl v Zgagovi koloni, da avstrijski cesar ni znal slovenski. Pri nas v stari domovini pa je Igličev Matevž povedal drugače. Rekel je, ko je bil v Bosni, je prišel sem cesar vojake pregledat. Ko je prijezdil do njega, se ustavi in pravi: "Servus, Iglič, kako se pa kaj ti imaš?" "Gospod cesar, prav dobro. Le dobro se držite, pa bo kmalu vse končano." Saj je tudi Zgaga poznal Matevža nasproti Hrenove mesnice.

V Prosveti sem pa videl v par dopisih, kako na Valentinčičevi farmi slabo raste, posebno korenje. Čudno, tukaj v Wyomingu so ga povsod polne luknje.

Smešno je tudi, kako Dies išče petokoloncev. Zakaj ne pogleda Forda, Lindbergha, Coughlina in še veliko drugih denarnih mogotcev, toda se ozira le po navadnih revežih, ki niso prav nič nevarni. Dies je podoben Ribničanu, ki je tam konja iskal, kjer je vedel, da ga ni. Tudi po farovžih ni sama nedolžnost.

Prijatelj je dobil pismo iz stare domovine, v katerem pišejo, da že primanjkuje živine in tudi moških, ker jih k vojakom pobirajo, toda ne vedo proti komu. Po mojem mnenju bi bilo najbolje, ako bi take ljudi kot so Hitler, Musso, Stalin, Chamberlain in tudi papeža skupaj spravili in bi jih poslali v newyorški hotel Sing Sing. Tam naj bi bili tako dolgo, dokler bi iz lastnega nagiba ne pomrli, potem bi si pa že ljudje sami med seboj pomagali in uredili življenje tako, kakor bi videli, da je prav za vse.

Willkie pridno udriha po Rooseveltu in mu očita, da je on vzrok, da so Francija, Češka in Poljska kapitulirale in da še našo državo spravlja v vojno. Mogoče je tudi Roosevelt kriv, da sta meni oče in mati umrla. Ubogi Willkie, kako ga lomi.

Ravno danes sem čital v Gardnovem članku v Prosveti, koliko smo se že zadolžili za oboroževanje. Pa pravi prijatelj Miha: "Kajne, Janez, koliko bi bilo lahko špirita za ta denar." Odgovorim mu, da ga ne spije v par tednih.

Danes sem hodil po mestu in že videl nekaj lepih nagačenih antelop, srn in tudi kosmatinec je že dal življenje za domovino. Pa naj bo dovolj za danes.

J. Pintar, 10.

O posetu Penne in zabavi pevskega zbora

Detroit. — Dosti bi se dalo pisati o diktatorjih in vojni, kakor tudi o volitvah, ki se vrše v novembru, pa tudi o združenju slovenskih podpornih organizacij. Ker pa nočem, da bi me kdo pozival na debato ali kaj podobnega, vse to prepustim drugim v pretres, ki so bolj zmožni kakor sem jaz. Hočem pa nekoliko omeniti, kako smo se imeli na letošnjem narodnem dnevu SNPJ v Strabanu.

Zgodaj zjutraj dne 31. avgusta se podamo v Meadow Lands, kjer imam svaka Franka Ferlicha. Bilo nas je pet v avtu, midva z ženo, dve hčeri in zet. Vozili smo počasi, tako da nas je vsakdo prehitel. Ko pridemo v Meadow Lands, je bilo veselo svidenje. Seveda sem takoj vprašal, kot je že moja navada, če imajo kaj "ta kratkega" in ječmenovca. Frank mi pravi: "Tam je in si pomagaj."

Ko se dobro okrepčamo, se razvije vsake vrste pogovor. Vprašam svaka, kako daleč je Burgettstown in dobim odgovor, da približno osem milj. Pravim mu, da imam tam precej znancev, katere bi rad videl. Odgovori mi, da gre tudi on z nami, ker mu je naselbina dobro znana. Tja se odpeljemo v nedeljo zjutraj.

V Burgettstownu smo šli najprvo v Slovenski dom, kjer je bilo več slovenskih fantov. Vprašam enega, če ve, kje živi Joe Frbežan. Odgovori mi, da je njegov sin in mi pokaže očetovo hišo. Ko vstopim v hišo, zagledam Jožeta in njegovo ženo Francko, ki ju nisem videl že dolgih 28 let. Nista me poznala. Obiskal sem tudi Matijo Senčurja, Franka Lavriča in Hribarja. Rad bi bil obiskal še več drugih, toda ni mi čas dopuščal. Naj omenim, da smo bili vsi skupaj v stavki leta 1910-11 v okraju Westmorelandu.

Nato se vrnemo v Meadow Lands. Mrs. Ferlich je bila precej huda, ker smo se predolgo zamudili in se je —juha ohladila. Malo jo potolažim in vprašam, kam gremo po kosilu. Seveda v Strabane. Zasedli smo karo in v 15 minutah smo že bili tam. Najprvo si ogledam dvorano društva Postojnske jame 138. Zelo se mi je dopadla spodaj kakor tudi zgornja za ples in igre. Vse imajo prvovrstno urejeno. Tudi pikniški prostor se mi je dopadel.

Tudi tam je bilo veselo svidenje, ko si seževa v roke z Andijem Antončičem, katerega že tudi nisem videl približno 30 let. On je še vedno vesele narave, kakor tudi njegova žena Tončka. Čas je hitro šel naprej in skoraj bi se bili tam zamudili do jutra. Ti dnevi mi ostanejo v spominu.

Sedaj naj malo omenim tudi o Detroitu. Do sedaj smo imeli

(Dalje na 3. strani.)

Paul Muni, sloviti filmski igralec.

Člani vojaškega odbora, ki bodo vodili in nadzirali registracijo moških za obvezno vojaško službo, konferirajo v Washingtonu.

Ne dajte se motiti pri jedi!

Vedno znova se dogaja, da se možje, ki mnogo let vzdržali naporno duševno delo, ne bi kdaj oboleli, nenadno ne čutijo več sposobn da bi delali kakor običajno. Hitro se utrudi in ker jim je takšna slabost neobičajna, jo p skušajo odpraviti z energijo. Včasih se utr jenost stopnjuje do topega glavobola, ki mu najti pravega mesta bolečine. Najslabša pa nočna nespečnost, čeprav je človek truden. Sp nje je nemirno, vedno znova se prekine, pote se pojavijo še srčne težave. Sprva pacient sr samo "čuti", potem dobi močnejši utrip in p gostoma občutek pritiska in tesnosti. Končn ko ga napadejo močni srčni utripi, misli, da na srcu hudo bolan. A vse to je le posledic preobilnega dela. Najprvo se javi večinom želodec, ki je posebno občutljiv organ.

"Gospod doktor, telefon kliče!" S tiho kle vico odložiš žlico. "Baš sedaj me morajo m titi!" Potem skočiš k aparatu. Četrt ure p zneje ni samo juha hladna, temveč tudi tek proč. Pečenka, ki si se je veselil, ti ne diši ve Kateremu zdravniku, odvetniku, vodilnemu radniku, itd. se to že ni zgodilo? Takšnih m tenj pri jedi ne smatrajo za nedolžne, ker prekinjajo samo obeda, temveč spravljajo tu prebavni mehanizem v nered. Telefon, ki se glaša ob nepravem času, je lahko temelj pozne še hude želodčne motnje.

Znameniti ruski fiziolog prof. Pavlov je p pravil nekoč zanimiv poskus s psom, da bi p jasnil zvezo med tekom in nastajanjem želod nega soka. Pri tem je opazoval, da so se začel živali sline cediti že ob pogledu na jed, želod ni sok pa se je pričel izločevati šele po pet minutah. Če je psu odnesel jed, se je izločev nje želodčnega soka skoraj v trenutku končal Podobne eksperimente so pozneje drugi raz skovalci delali tudi s človekom in so ugotov iste pojave.

Če te kdo pri jedi moti, ti ustavlja torej ž loději sok in želodec pozneje svojega dela prične na potrebni način. Posledica je, da ga napolniš, ne da bi se mogla zadostna koli na želodčne kisline lotiti prebavnega opravil Ne smemo se potem čuditi, če se nekaj časa jedi pojavi zgaga, ki jo povzroča prav ta nedostajanje, kakor previšek želodčne kisli Če vzameš potem natrona, da paraliziraš kis no, ki je sploh ni, se ne smeš čuditi, da ti žel dec nekega dne odpove.

Tako nastajajo iz nerednosti med obedi, iz n glice pri jedi in številnih prekinitev te življen sko potrebne telesne funkcije ščasoma težka bolenja. Življenje proti naravi se maščuje ko čno na vsem organizmu. Želodec, srce, mož ni, živci, vsi ti organi niso mogli živeti in de vati naravno, dokler niso nekega dne izčrpa odpovedali.

Kaj naj storimo proti temu? Kdor opravl naporno duševno delo, mora skrbeti za razve rilo in počitek prav tako kakor vozač ali str jevodja. Pri tem je pred vsem važno, da so o mori v resnici namenjeni počivanju duha. nesmiselno, če vzame n. pr. kakšen znanstven v nedeljo lopato v roke. Popolnoma drugač zaposlitev življenja v zvezi z lahkim telesn delom je najboljši zaščitni ukrep proti preob menjenosti duha. Če se v sedanjih prilik morajo omejevati dopusti, bi bilo treba vsaj k nec tedna dobro izkoristiti. Nekaj pa je za d ševnega delavci še posebno važno: redni in z dostni premor za obede. Nič ne oslabi organ ma tako hitro kakor to, če odpove prehavni stem. Telo je gotovo najpotrpežljivejši služa nik duha, a ni podrejeno samo volji, temveč t di nepremakljivim naravnim zakonom, ki j za trajno ni mogoče brez kazni prezirati.

Važnost vitaminov za bodoče matere

Koristnost vitaminov postaja vedno bolj zn na. V prirodi je največkrat najti vitamin Ta je tako za vsakega, še posebej pa za nose ženske izrednega pomena. Pravilna prehra je namreč velikega pomena za zarodek, ki n staja. Z odgovarjajočo količino vitamina C r ste ženi odpornost, dete pa se že vnaprej zav ruje pred nalezljivimi boleznimi.

Pred leti so učenjaki dokazali, da je pomanj kanje vitamina C obstajalo pri 62% ženskah prvem, pri 77% materah v drugem porodu. D ca takšnih mater je bila po večini slabotna, b lehna, ni imela dovolj življenjske odpornost slabo se je dojila in imela prebavne motnje.

Ponekod je še v navadi, da noseče ženske mljejo za hrani le mleko in mlečno kašo, odk njajo pa povrtnino in sadje. To je zelo napa no. Hrano je treba porazdeliti tako, da vseb je tudi vitamin C, s čimer si prihranijo mat re sebi in deci mnogo težav z boleznimi.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 4. oktobra 1920)

Domače vesti. Voditelji JSKJ kakor vodit lji SSPZ so zaprli vrata združenju s SNPJ SDPZ.

Delavske vesti. V Penni je spet zastavka 10,000 rudarjev na antracitu.

Inozemstvo. Italija in Jugoslavija se sp pogajata glede Primorja.

Sovjetska Rusija. Bojevanja na poljsk frontah je prenehalo.

Težave delavskih strank

Raztrganost delavskih političnih strank in organizacij, na katero smo opozorili v Prosveti zadnjo sredo, se najbolj opaža v onih krajih Združenih držav, v katerih je še pred leti bila samostojna delavska aktivnost najmočnejša.

Na primer v mestu in državi New Yorku, kjer je nekoč bilo središče moči socialistične stranke. Po razkolu med socialisti pred šestimi leti se je tamkaj ustanovila Ameriška delavska stranka v glavnem iz delavskih unij, sestavni del te stranke je pa socialdemokratska federacija; to federacijo so ustanovili demokratični socialisti (stara garda), ki so bili izključeni oziroma so izstopili iz socialistične stranke.

V newyorškem mestu so se pa kmalu urinili v Ameriško delavsko stranko komunisti, ki so s svojo vrtajočo in razdevajočo taktiko bolj in bolj rinili v vodstvo stranke ter s tem izzvali ostre notranje boje in razprtije. Položaj v tej stranki je danes takšen, da na splošno po newyorški državi komunisti po zadnjih primarnih volitvah nimajo več kontrole, so pa še na krmilu v Manhattanu, glavnem delu mesta New Yorka, vsled česar lahko še vedno zgagarijo v stranki. Pred nekaj dnevi na glavni konvenciji stranke je prišlo do fizičnih spopadov med komunisti in protikomunisti, toda prvi so bili v manjšini in niso mogli preprečiti sklepov večine, pred vsem odobrenja Rooseveltove kandidature.

Kakor leta 1936, tako je tudi letos Ameriška delavska stranka postavila Roosevelta za svojega predsedniškega kandidata. Isto je storila tudi socialdemokratska federacija, ki ima močno postojanko tudi v Connecticutu in Pennsylvaniji. A tudi v tej federaciji so nastale čudne razmere. Dočim njena organizacija v Connecticutu sodeluje z njo na vsej črti, je socialdemokratska federacija v Pennsylvaniji (Reading) rebelirala proti Rooseveltovemu programu in agitira za Thomasa, kandidata socialistične stranke.

Farmer-Labor Party v Minnesoti je še v slabšem položaju. Ta stranka zdaj plačuje za svoje sopotovanje s komunisti do leta 1938, ko je doživela silen poraz pri volitvah. To jo je zdramilo, da je začela čistiti svoje notranje kote in deloma je uspela, ampak komunisti, ki se prilično še drže kot klopi, se ne puste odstraniti zlepa in bodočnost farmarsko-delavske stranke je še negotova. Komunisti in njihovi sopotniki, dasi so v veliki manjšini, so le dosegli, da stranka do danes še ni odobrila nobenega predsedniškega kandidata. Značilno je to, da senator Shipstead, ki je ustanovitelj farmarsko-delavske stranke, jo je letos pustil in bil je ponovno nominiran za kandidata na republikanski listi z veliko večino.

Situacija v Wisconsinu je v temi. Senator La Follette se je izrekel za Roosevelta in ponovno kandidira na progresivni listi. Socialisti, ki so ukljuženi v progresivno federacijo, omahujejo sem in tja. Bivši milwauški socialistični župan je sprejel federalno službo v obrambnem odboru in s tem se je zameril voditeljem socialistične stranke, ki so izjavili, da odklanjajo vsako odgovornost za njegov korak.

Socialistični kandidat Thomas bo na glasovnici v majhnem številu držav. Zanimivo je to, da je bila Thomasova lista zavržena nedemokratično, brez vsakega dobrega vzroka največ v državah, ki so pod kontrolo republikancev, dočim je bila dovoljena na primer v Illinoisu, kjer newdealski demokratje kontrolirajo volilni aparat.

Kaj pa Lewisova in Greenova "Nadstrankarska delavska liga"? Obe še molčita glede predsedniškega kandidata—med tem pa mnogo posameznih unij CIO in Ameriške delavske federacije in nekatere centralne skupine teh unij hite na svojo pest z indorsiranjem Rooseveltu.

Vse to je žalostna slika delavske politične zavednosti v Združenih državah. Razpoloženje, ki se izraža v defitističnem geslu "Saj ni vse skupaj nič" — — — se očitno bohoti med večinami pripadnikov delavskih strank in skupin. Manjšine so kajpada zelo glasne in intenzivno delujejo vsaka za svoje kandidate, ali baš sektaška ozkosrčnost teh manjšin je vzrok, da manjšine še danes ne morejo biti zdrava, enotna večina.

Novice z starega kraja

Slovenije

ZDRAVO RAZMERJE MED NAMI IN MEZDAMI

Podatki o gibanju cen iz po- ila guvernerja Narodne ban- , ki je bilo pred kratkim ob- ljeno pod naslovom "Razvoj dne privrede u Jugoslaviji ar-mart 1940", nam jasno ažo, da cene blaga od sept. šnega leta neprestano rasejo. teh podatkih so cene blaga veliko narastle od začetka . 1939 do konca dec. 1939 za %, a od konca avgusta 1939 konca aprila 1940, torej v 8 secih za 33.3%. Blago je bilo ej splošno vzeto v veleprodaji ncem aprila za eno tretjino nje, kot koncem avgusta. Se- a se niso cene vseh vrst bla- enako zvišale. Poročilo nava- da so se n. pr. cene pšenici, rzi, vobče glavnim predme- prehrane, tekstilnim proiz- kom, obutvi itd. zvišale za ogo več kot 33.3%. Toliko iz ročil o cenah na veliko. Za e na malo ni v poročilu občih atkov.

Pri teh podatkih o zvišanju blaga pa ni upoštevana ena ita blaga, to je delovna sila h onih, ki jo morajo prodaja- di bi si na ta način lahko na- vili sredstva, nujno potrebna življenje. To blago se pri nas daja v velikih množinah in za- ti, da si ogledamo tudi giba- njegove cene. Saj je bilo pri l. 1931, ob priliki ljudskega tja en in pol milijona delav- , dninarjev, vajencev, hlap- , dekel, služkinj, nameščen- in uradnikov, ki so s prodajo je delovne sile vzdrževali po- je sebe še milijon in pol dru- kih članov. Od prodaje de- ne sile je bilo torej popolno- odvisno življenje treh mili- ov ljudi. Temu številu pa mo- no prišteti še vse one, ki jim di prodaja lastne delavne sile obodno potreben stranski za- ek, a to so gotovo vsi mali etje, mnogi mali obrtniki, ki ajo za velike podjetnike itd. pa je še mnogo več kot pr- . Saj je samo med milijon emstotisoč "kmeti" z dvemi ijoni sedemstotisoč pomožni- člani in štirimi milijoni vzdr- animi člani čez polovica, ki posredno ali posredno živijo di od prodaje delovne sile, z gimi besedami: vsaj štiri mi- ni kmečkih ljudi ne bi mogli veti, če ne bi imeli dohodkov mezd, bodisi da delajo sami, pa njihov hranitelj zanje. ko je vsega skupaj pri nas manj 7 milijonov ljudi v pre- jnji meri ali celo popolnoma rano od mezdnega zaslužka. Za to ogromno množico se je vezi s podražitvijo življenj- h potrebščin nujno postavilo rašanje, ali bi se zopet zniža- cene, ali pa bi se povečale pla- sorazmerno z zvišanjem cen hovih potrebščin.

Iz zgoraj navedenih statistič- podatkov smo že videli, da lej v prvem, t. j. v zvišanju , ni videti uspehov, cene ne- stano rasejo. Kako pa je z šanjem plač?

Tu bomo o tem vprašanju na- li podatke Indeksa social- statistične revije, ki jo izda- v Zagrebu že 12 let Artur nko Grado. On je objavil v gi številki svoje revije po- ke o gibanju plač od avgu- a do decembra lanskega leta in gibanju cen v tem razdobju. so do sedaj edini celotni po- tki o tem vprašanju. V naprej opozarjamo, da so pri teh po- tkih upoštevane le plače mo- , rudarskih, industrijskih in rtnih delavcev, kar sliko zvi- nja plač zelo polepšuje.

Po teh podatkih se je povprečna plača rudarskih, industrijskih obrtnih moških delavcev, tr- skih pomočnikov ter trgov- h, bančnih, privatnih in dru- h nameščencev zvišala od av- sta do decembra 1939 za 6%. podatek mnogo pove. Dočim e cene blagu na veliko po po- tkih Narodne banke, torej ofi- lnih podatkih, zvišale v tem u za 18.7 odstotkov, so se pla- vseh delojemalcev, razen dr- vnih in samoupravnih uslužbencev, zvišale le za 6%. To pa meni znatno poslabšanje po- ja teh delovnih slojev. Grado navaja, da se je njihova povprečna realna plača, t. j. plača računanja z ozirom na cene njihovih potrebščin od avgusta do decembra, znižala za 6%. Bila je za 8.6% manjša kot decembra l. 1932 v času najhujše krize, a če jo primerjamo s povprečno realno plačo julija 1914, znaša zmanjšanje 21.15%, torej decembra 1939 so si sloji lahko kupovali za svojo plačo eno četrtino manj potrebščin kot julija 1914. (Pri poljedelskih moških delavcih, kjer ni podatkov za stanje mezd v septembru oz. avgustu 1939, vidimo, da so se mezde od decembra 1938 do dec. 1939, zvišale za manj kot en odstotek, tako, da je pri njih stanje še obupnejše).

Posebno poglavje tvorijo pri gibanju plač državni in samoupravni uslužbenci. Od avgusta do decembra 1939 so še njihove plače ostale iste. Realna plača se jim je po Gradovem Indeksu v tem času zelo znižala (številk ni mogel zbrati). V primeri z decembrom 1932 je bila za 6% nižja, a v primeri z julijem 1914 je bila manjša za 51.42%, z drugimi besedami, državni in samoupravni uslužbenci niso s svojo plačo decembra 1939 mogli kupiti niti polovico tega, kar so lahko kupili julija 1914.

Kakšno je bilo stanje ženskih delavcev in stanje vseh onih revnih kmetov, ki morajo najti stranski zaslužek, če hočejo tudi čez zimo in spomladi jesti, o tem statistika molči. Le od časa do časa naleti človek na kako poročilo, da več kot polovica družin v tej ali oni vasi gladuje, ker si ne more več kupovati niti kruha.

Takšno je bilo torej v glavnem stanje že po prvih štirih mesecih, odkar so se začele višati cene. Danes je stanje še mnogo težje, ker so cene hitro naraščale, a plače so ostale v glavnem iste, ozir. so se zvišale le za malenkost, n. pr. pri članih OUZD v Ljubljani do konca aprila za 6.8%. Tako je položaj delovnih slojev še mnogo težji kot je bil decembra.—bo.

Dolenjski grozi prava lakota

Trebnje, 15. julija.

Kakor je bilo že poročano, so bili v noči na soboto mnogi dolenjski kraji hudo prizadeti od toči, ki je ponekod uničila domala ves pridelek. Že površen pregled okleščenih krajev kaže, da bodo posledice hude. Večini dolenjskega prebivalstva v Temeniški dolini dobesedno grozi stradanje. Komisije za ocenitev škode so ugotovile, da so bile od toče najhuje prizadete občine Trebnje, Dobrniče in Vel. Loka, medtem ko je v pasu med Višnjo goro in Novim mestom huje prizadelo le nekaj vasi. Ostali dolenjski kraji tod okoli, ki jih toča ni dosegla, so utrpeli precej škode zaradi viharja, ki je besnel vso noč.

Opustošenje zaradi toče je strahotno. Okleščeni so vinogradi, žito, fižol in koruza. Teh pridelkov letos v prizadetih krajih ne bo. Kjer je opravila toča svoje delo, tudi za kosca ni ostalo nič.

Kjer pa toče ni bilo, sta silen vihar in naliv opravila svoje delo. V vinogradih je zaradi burje odpadlo mlado grozdje, tako da ne bo mnogo pridelka. Žita so poležana in bodo namesto srpov ob žetvi predčasno zapele kose. Ljudje bodo poležano žito, ki ne kaže, da bo za žetev, pokosili že zdaj in bodo opravili čim prej setev ajde. Drugod je spet voda ugonobila rast, saj so nekateri deli obdelane zemlje ob Temenici pod vodo. Veliko škodo je vihar napravil na zgradbah. Razen streh je metal opeko in odnašal slamo. Vihar je bil tako močan, da je podiral drevje.

Nadloga za nadlogo prihaja letos med našo ubožčino in je v tem času, ko bi morale biti kašče skoro že polne žita in v hlevih rejena živina za prodajo, baš nasprotno. Pridelka ni, živina je slaba, tako da s strahom pričakujemo letošnjo zimo.

Denarja ni in ga ne bo, ker ljudje niti zase ne bodo imeli dovolj pridelkov. Od hiše do hiše pa že hodi rubež za obresti dolgov, za davke in drugo. Ker kmet ne more plačati zapadlih zavarovalnih premij, je večina naših kmetij v nevarnosti, da v primeru požara sploh ne dobi zavarovalnine. A kako bo postavil streho zase in za živino, če mu jo uniči požar.

Tako preživlja naš kmet, prizadet letos od tolikih vremenskih nezgod, spet hudo gospodarsko stisko, katere obupne posledice prehajajo avtomatično tudi na druge sloje, tako da lahko govorimo o stiski vsega dolenjskega življa.—an.

V Beli krajini so od toče hudo prizadeti vinogradi

Metlika, 15. julija.

Belo Krajino je zadela spet nova nezgoda, ki navdaja s skrbjo vse prebivalstvo. Že tako je letina slabo kazala. Vinogradi, ki so glavni vir zaslužka teh krajev, so letos zelo slabo obetali, ker je dolgotrajna zima z mokro pomladjo ovirala razvoj trte, tako da je dosti trsov ostalo brez grozdja, drugje pa so bili nastavki prav slabi. Razen tega se je v še večji meri kakor druga leta pojavila peronosspora in grozila, da bo še to malenkost uničila. Kmetje so morali izdati velike denarje za modro galico, ki je letos še posebno draga. Tudi z drugimi pridelki je podobno. Sadja, ki ga je bilo lani rekordne množine, letos skoraj ne bo. Edini pridelek, ki letos obeta, je krompir.

Dne 13. jul. ob pol petih pa je prišla še toča, ki je v krajih ob meji banovine Hrvatske razbila najmanj polovico trsja. Zadela je zlasti bivšo občino Drašice, polovico bivše občine Božakovo, precej žumberške krajine in skoraj vso vivodinsko občino. Toča je bila delebal kakor golobja jajca in je močno oklestila zlasti trsje, ki je ponekod tako prizadeto, da se dolgo ne bo moglo pomoči. In poleg tega bo treba še enkrat vse trtje škropiti, kar bo kmetom, ki so že tako po večini siromašni, nakopalo nove izdatke. Še ob sedmih zjutraj so kupi toče ležali v zasenčenih krajih. Tudi žito je močno prizadeto, zlasti pšenica, ki je bila tik pred žetvijo.

Tako zadevajo Belo Krajino vsako leto hudi udarci. Že tri leta je bila močna suša, letos pa je takšno čudno vreme, da bo uničilo skoraj vse pridelke. Kmet gleda z obupom, kako mu prirodne sile uničujejo delo rok. Upa pa vsaj, da bodo davčna oblastva upoštevala vse togobe, ki ga tarejo, in da bodo zadosti obzirna, ko bodo prišli časi novih davčnih predpisov.

Ljubljana ima 6700 hiš z 22,000 stanovanji

Še nekaj zanimivosti iz uradnih statističnih podatkov o Ljubljani v l. 1939

Objavili smo že nekaj zanimivosti iz pravkar izšlega "Statističnega letopisa mesta Ljubljane" za preteklo leto. Kakor vsaka skrbno in smotrno sestavljena statistika, nudi tudi ta knjiga celo vrsto nazornih slik o življenju in delu. Naj k podatkom, ki smo jih prinesli že v prvem članku, dodamo danes še nekaj nadaljnjih.

Ljubljansko vreme

Ljubljana slovi po svoji megli. Lansko leto je bilo v tem pogledu med najugodnejšimi, kajti statistika beleži, da je ležala megla samo 93 dni. Po svetovni vojni ni bilo nobenega leta z manj megle. Najslabše v tem oziru je bilo leto 1926, ki je izkazalo kar 178, torej skoro polovico dni z meglo. Deževnih dni je bilo lani 137, dni s snegom 16, tako da smo imeli v Ljubljani 153 dni s padavinami. Večjih neviht beleži statistika 33.

Povprečna temperatura je znašala lani 9.7 stopinj. Najvišja je bila 36.6 stopinj in to 22. avgusta, najnižja pa 19.4 stopinje pod ničlo, dne 29. decembra. Po svetovni vojni so zabeležili najvišjo temperaturo v Ljubljani dne 28. junija 1935, ko je znašala 38 stopinj, najnižjo pa dne 3. februarja 1929, ko je znašala 25.6 stopinj pod ničlo.

Gradbena delavnost

Preteklo leto je bilo v Ljubljani dograjenih 173 hiš s 602 stanovanjema, kar predstavlja tako po številu hiš, kakor po številu stanovanj največji prirastek v v dobi po svetovni vojni. Predlanskim je prirastlo le 105 hiš s 394 stanovanji. Iz statistike je jasno razviden tudi neugodni vpliv gospodarske krize. Leta 1930 je bilo zgrajenih 125 hiš s 496 stanovanji, leta 1931 še 155 hiš s 496 stanovanji, leta 1933 pa samo 72 hiš z 274 stanovanji, leta 1934 52 hiš s 163 in leta 1935 71 hiš s 192 stanovanji. Za gradnjo novih poslopij je bilo lani izdanih 63 milijonov dinarjev, od česar odpade 14 milijonov na mestno občino. Tudi v hiše investirani znesek je najvišji v vseh povojnih letih z edino izjemo leta 1931, ki izkazuje za 67.5 milijona dinarjev investicij. Ta visoka vsota gre očividno na račun nebotičniškega bloka, ki je bil takrat dograjen. Mestna občina pa je več ko lani investirala leta 1929, ko izkazuje statistika 24.5 milijona dinarjev gradenj na mestni račun.

Med lani dograjenimi poslopji imajo 3 po štiri nadstropja, 11 po tri, 14 po dve, točno 100 po eno nadstropje, 45 hiš pa je bilo pritličnih. Več ko štiri nadstropja nima nobena lani dograjena hiša. Od 602 stanovanj, ki so bila lani na novo pridobljena, jih ima kopalnico 361, torej malo več ko polovica. 7 stanovanj je samskih, 263 z eno, 275 z dvema, 43 s tremi, 14 pa s štirimi ali več sobami. Vidi se, da se slej ko prej največ zidajo enosobna in dvosobna stanovanja.

Vseh hiš v Ljubljani je bilo lanskega leta 6665 s skupaj 21,583 stanovanji. Več ko polovica hiš, namreč 3781, je pritličnih, 2122 je enonadstropnih, višjih pa niti ne tisoč. Prav tako je enosobnih stanovanj več ko tretjina, namreč 7706, dvosobnih pa 6970, torej tudi skoraj tretjina. Ako prištejemo k temu še 1562 samskih stanovanj, nam že ta slika kaže, da pripada ogromna večina ljubljanskega prebivalstva nepremožnim slojem. Kopalnic je 4687, tako da odpade ena kopalnica povprečno na pet stanovanj.

Ceste in ulice

Na ljubljanskem mestnem ozemlju je 928 cest in ulic, ki so skupaj dolge 403 km. Kdor bi jih prehodil vse drugo za drugo, bi naredil pot, ki bi ga iz Ljubljane pripeljala že tja blizu Beograda. Površina tlakovanih cest je konec lanskega leta znašala nekaj nad 18 ha.

Mestni kanali so dolgi 79 km; lani je bilo zgrajenih na novo kanalov v dolžini 2.4 km.

Promet na železniških prelazih

Izredno zanimivi in tudi važni so podatki Statističnega letopisa o prometnem štetju na raznih točkah Ljubljane. Danes se hočemo omejiti samo na štetje pri železniških prelazih. Največji je promet čez prelaza na Tyrševi in Gosposvetski cesti. Na Tyrševi cesti je v času od 6. zjutraj do 20. zvečer promet zaprt vsak dan približno po 2 in pol ure zaradi spuščenih železniških zatvornic. V tem času gre čez prelaz spomladi, poleti in jeseni po 8 do 9000 kolesarjev in ravno toliko pešcev, pozimi pa le nekaj nad 6000 kolesarjev, a zato 12,000 pešcev, skupno torej na dan okrog 18 tisoč oseb. Raznih vozil gre čez prelaz na dan povprečno 1700 s skupno težo 4146 ton ali 414 vagonov.

Približno enako močen promet je prelaz na Gosposvetski cesti. V času od 6. zjutraj do 20. zvečer so železniške zapornice spuščene povprečno eno uro 15 minut. Spomladi, poleti in jeseni pasira prelaz na dan 6 do 7000 kolesarjev ter povprečno 17,500 pešcev. Poleg tega še 266 tramvajskih vozov, in 2674 raznih vozil s težo 5220 ton ali 522 vagonov. Ta prelaz je torej po prometu najbolj obtežen od vseh. Ljudi gre ali se pelje čez njega okrog 30,000 na dan.

Vsi ostali železniški prelazi izkazujejo mnogo manjši promet. Prelaz na Dolenjaski cesti, kjer so zapornice spuščene povprečno eno uro na dan, pasira dnevno 3200 pešcev in 2333 kolesarjev, vozil raznih vrst pa 513 s težo 1170 ton. Za prelaz na Poljanski cesti, kjer so zapornice spuščene le dobre pol ure na dan, statistika ne navaja osebnega in kolesarskega prometa. Pač pa ga pasira vsak dan povprečno 260 vozil s težo 520 ton. Večji je promet čez prelaz na Zaloški cesti, kjer so zapornice spuščene tudi samo po pol ure na dan. Tam pasira dnevno povprečno 6400 pešcev, 2180 kolesarjev in 576 raznih vozil s težo 1263 ton.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR

IZVRŠEVALNI ODSEK:

Vincent Culnkar, predsednik ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider, gl. tajnik ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Gradishek, pomoč. taj. ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vegrich, gl. blagajnik ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Philip Godina, upravitelj glasila ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Molek, urednik glasila ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:

Andrej Vidrich, prvi podpredsednik ..... 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
Frank Bulka, drugi podpredsednik ..... 1559 A. W. Walker St., Milwaukee, Wis.
John Podboy, Jr., prvi distriktni podpredsednik ..... Box 227, Strabane, Pa.
Camillus Zarnich, drugi distriktni podpredsednik ..... 3567 W. 65th St., Cleveland, Ohio
John Klanšek, tretji distriktni podpredsednik ..... 145 Prospect St., Ogleby, Ill.
Edward Tomsic, četrti distriktni podpredsednik ..... 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODSEK:

Math Petrovich, predsednik ..... 253 E. 151st St., Cleveland, Ohio
Vincent Culnkar ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vegrich ..... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Olip ..... 231 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
Donald J. Letrich ..... 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
Jacob Zupan ..... 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Gorišek, predsednik ..... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Frank Barbič ..... 19511 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
Anton Shular ..... Box 37, Arma, Kansas
Frank Vratarich ..... 518 Tener St., Lozerne, Pa.
John Trčelj ..... Box 257, Strabane, Pa.

NADZORNI ODSEK:

Frank Zaitz, predsednik ..... 2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Fred Malgel ..... 25 Westclox Ave., Peru, Illinois
Milan Medvešek ..... 14202 Arcade Ave., Cleveland, Ohio

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

piknike vsako nedeljo. Prišli so pa hladni dnevi in pikniki so zaključeni. Sedaj bomo imeli pa igre, veselice, večerinke in ne vem kaj vse. Prvo večerinko priredi pevski zbor Naprej to soboto zvečer, 5. oktobra, v Slovenskem delavskem domu na 437 S. Livernois. Začetek ob 8. uri.

Pevski zbor Naprej je odsek SDD in se trudi na vse načine, da pomaga domu, bodisi s petjem ali pri igrah. Vsakdo dobro ve, da je pevski zbor v razvedrilo vsej slovenski naselbini, zato je tudi vsakega dolžnost, da pomaga na ta ali drugi način, da postane zbor še močnejši kakor je. Torej apeliram na tiste, katere veseli petje, da pristopite, ker čim več nas bo, tem lažje bomo kakšno stvar priredili v korist SDD. In ker je na to večerinko prosta vstopnina, upamo, da bomo napolnili spodnje prostore. Izvrsten prigrizek in pijača in tudi fina godba. Torej na svidenje to soboto zvečer.

John Barich, 518.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Ogenj, ki so ga zanetile japonske bombe v Cungkingu, Kitajska.

NOV AUTOMATIČEN EKONOMIČEN PLINSKI HIŠO-GRELEC

Vam odpravi jesensko in spomladansko furnace peči kurjenje

(Preskrbi enakomerno temperaturo skozi nezanesljivo vreme)

•Pristoja v furnace peč vrata za jesensko in pomladansko rabo—se lahko odstrani v eni minuti časa, ko se prične stalno mrzlo vreme—rabi le malo količino plina.

SAMO $49.50 Z instalacijo vred - vključivši automatično termostat kontrolo - zmerni pogoji!

STOTINE lih uporablja sedaj automatičen plinski hišo-hrelec, in pronašli so, da čudoviti nov ročni grelec prihrani čas in delo skozi spreminjajoče se jesensko in pomladansko vreme. Poskrbite si za podrobnosti o tem sedaj. Vprašajte po posebno nizki ceni za hišo-grelni plin. Pišite ali telefonirajte na vaš bližnji Public Service urad.

PUBLIC SERVICE COMPANY of NORTHERN ILLINOIS

HOLLYWOODSKA ZVEZDA

ROMAN IZ ŽIVLJENJA AMERIŠKE FILMSKE METROPOLE

Spisal *E. Stilgebauer.*

Prevedel *Ivan Jontes*

Ob dveh zjutraj se je zbudila iz strašnih sanj. Dih ji je zastajal in imela je občutek, kakor bi jo nekdo davil. Ker je bila še vedno pod vplivom strupenega omamila, ni imela pravega pojma, kje se nahaja. Sprva se ji je zdelo, da visi v zraku in se lovi za nekim predmetom, ki pa se ji je venomer izmikal. Potem si je začela predstavljati, da sedi na robu neke ladje. Nazadnje pa se ji je zdelo, da se pogreza v brezdanji tolmun in da jo drži za goltanec krepka ženska roka in jo davi.

V ušesih ji je strašno grmelo. Iz tega grmenja je Mabel razločila preroške besede Ade Negrini:

"Vidim neko žensko . . In neki majhen predmet . . ."

Mabel je skušala zakričati, toda majhna, železna ženska roka ji ni dala do glasu.

Nazadnje je Mabel uzrla pred seboj obraz mlade ženske, ki jo je davila in tiščala pod vodo. Bil je obraz Ellene Frytown, vstajajoče nove filmske zvezde, kakor jo je imenoval "Filmski svet" . . .

Mabel je prišla toliko k sebi, da je lahko začela jasno misliti, dasi je bilo njeno telo še vedno kakor iz svinca. V mislih je spet ponovila članek iz "Filmskega sveta", ki je pisal tako obširno o Elleni Frytown kot "filmski zvezdi" bodočnosti, ki bo zatemnila slavo Rite Astori in posadila v senco tudi Mabel Moon . . ."

Mabel Moon se je vsedla v postelji ter brezizrazno zastrmela predse. Iz močne teme je vstala strašna resnica:

Rita Astori je zdaj resnično mrtva. Prihod nove umetnosti, ki jo predstavlja Ellen Frytown, jo je dokončno pokopal. In ona, Mabel Moon je zdaj zgolj senca mrtve ženske! —

Mabel se je zgrozila. Bila je strašna misel: senca mrtve ženske . . . Kam plove z razpetimi jadri? . . .

Mabel Moon je zdaj postala plen strašnega nezaupanja napram vsem in vsemu. Kaj skrivajo pred njo, kaj se kuha za njenim hrbtom? Kaj pripravlja Francis Powers od newyorške filmske družbe Bioscope? Kaj pripravljata Heatlin in Michelson? Ali se je tudi Melbourne Steams naveličal njenih muh in tiranstva? Ali se solnce slave, ki jo je obsevalo odkar je bila nastopila svojo zmagoslavno pot kot Ana Boleyn, nagnilo v zaton? In kje je Bill Toms, veliki impresario, zakaj se ji več ne skuša približati z novimi ponudbami? Zakaj je on ne zasleduje kakor na primer strašni gospod Taylor iz Milwaukeeja? . . .

Mabel Moon je v mislih ponovila članek iz "Filmskega sveta" . . . "Nova umetnost" . . . Igralka se je porogljivo nasmehnila. Po tem, kar je pisal o novem filmskem pojavu "Filmski svet", je bilo jasno, da je šlo za navadno burko, celo za ceneno burko . . . In ta burka naj bi ogražala Mabel Moon, naslednico Rite Astori in stvariteljico Kleopatre, Ane Boleyn in Lady Macbeth? Neumnost!

In vendar . . . Mabel Moon se je spomnila na muhavost in spremenljivost stotisočglave filmske publike, od katere je bila odvisna. S to publiko je vse mogoče . . . Življenje v filmskem svetu teče naglo, človek se nenadoma dvigne do nega, a prav tako po bliskovo vtone v pozabi . . . Kdo more jamčiti, da ni udarila zadnja ura dobi filmske tragedije? . . . "Filmski svet" piše o dolgih vrstah ljudi, ki so čakali pred blagajnami filmskih gledališč v Pennsylvaniji, ko so igrali filmsko novotarijo "Kitty v svoji novi službi", z Elleno Frytown v glavni vlogi . . .

V Mabelinih bolnih možganih, ki jih je morfij naglo razkrajal, se je rodila fiksna ideja: Ellen Frytown se mora za vedno umakniti s pozornice in ona, Mabel Moon, ki je bila doslej Rita Astori, mora postati tudi Ellen Rrytown, zavzeti njeno mesto v novi filmski modi . . .

Mabel Moon je vstala ter se oblekla v eno razkošnih oblek pokojne Astori, ki je bila sicer že dolgo iz mode, kakor je začela prihajati iz mode tudi njena umetnost, a se je Mabel v nji počutila mirno in samozavestno. Potem je poklicala Ado Negrini, ki je vselej pihala od onemogle jeze, kadar je videla Mabelo v obleki svoje pokojne gospodarice:

"Ada Negrini, prerokujte mi iz kart! . . ."

Starka jo je ošinila s pogledom, polnim sovraštva in zlobe. Potem je vzela iz miznice karte ter vprašala:

"Kaj hočete izvedeti?"

"Mojo bodočnost."

Starka je sedla za majhno mizo ter začela silno počasi razkladati po nji svoje karte. Pri tem je bila namenoma tako počasna.

Starka je bila kruta. Iz navodil, ki jih je dajal Stuart Cheers vsako jutro, ko je Mabel Moon še spala svinčeno morfijsko spanje, je bila razbrala, da je njegov namen, počasi pritirati Mabel do priznanja njenega zločina. To pa si je razlagala tako, da je treba zločinsko trpinčiti z grozo negotovosti, dokler se brezmočna in obupana ne zaplete v njene mreže in nazadnje prizna svoj zločin.

Nazadnje je starka zamolklo spregovorila:

"Oh, to je pa slabo! Vaši sovražniki so vas obkrožili . . . njihov krog se oži okrog vas . . ."

Mabelo je stresel krč, ki je bil deloma posledica uživanja morfija in njene roke in noge so se pregibale, kakor bi se skušala izmotati iz nevidne mreže.

Stara coprnica je neusmiljeno nadaljevala:

"Zdi se, da se je mali predmet, o katerem sem nekoč govorila, umaknil v ozadje . . . prav za prav izginil oziroma se umaknil drugemu . . ."

Mabel Moon je stala poleg starke nema kakor grška soha. Njene široko razprte oči so nepremično strmele na zlovešče karte in zdelo se je, da ni bilo v njenem obrazu nobene kaplje krvi. Toda njena ušesa so hlastno prestrezala strup, ki je prihajal iz ust stare coprnice.

"Mabel Moon", je nadaljevala starka, "jaz vidim tri osebe, eno žensko in dva moška, od katerih vam preti nevarnost . . . Vaša barva je kara . . . Križi so vaša nesreča . . . Poglejte, kako ste obdani od križev!"

Starka se je za trenutek zamislila.

"Ali vidite to križevo damo? Ta ženska vas zasleduje. Njen namen je, iztrgati vam to, kar vi najbolj cenite . . . Ampak to ni ljubezen, kajti srčna dama ni zapletena v to intrigo . . . Nekaj drugega je . . Morda vaša umetnost, slava ali denar . . . Jaz ne vem. Poglejte! Križev fant in kralj sta zraven dame! Odkar se spominjam, nisem še videla teh treh tako povezanih v sovražni poziciji . . . Pazite se! In vendar — —"

Za hip se je zdelo, kakor bi neviden žarek razsvetlil ožeti limoni podobni obraz stare coprnice, čez katerega pa je takoj spet legla težka senca.

Mabel Moon je težko dihala.

"In vendar?" je zasopala.

"Meni se vidi, da ni še vse izgubljeno . . ." Starka je pokazala na karino devetico. "Ta karta je v poziciji, kakor bi kazala pot iz nevarnosti . . . To pomeni — —"

(Dalje prihodnjič)

Grupa državnih miličnikov pri Fort Dixu, N. J.

Zmota nad zmoto

Damir Feigel

Velika stenska ura je odbila šesto.

Pri svoji pisalni mizi je sedel Rogač, komik pri mestnem gledališču. Od časa do časa si je napolnil izpraznjeno škodelico s še kadečo se črno kavo. V kratkih presledkih je izpihoval gosti dim debele smotke v zrak in to je brezdvomno naznanjalo, da je bil najboljši učenec in oboževatelj Talije, modrice komične igre, zelo, zelo nervozen.

To nerazpoloženje je občutil Rogač v celem obsegu. Vse ga je jezilo. Udušiti je hotel ta nenavadni pojav, toda zaman. Prebral je že novo komedijo, katero mu je bil izročil ravnatelj v pregled in katera je imela krasiti kot privlačna noviteta repertoar bližnje gledališke sezone, a pri sklepu tretjega dejanja je spoznal, da je bral le mehanično, da ni imel o vsebini niti pojma. To spoznanje ga je še bolj razljutilo in knjiga je sfrčala daleč tja pod okno. Ista usoda je bila namenjena tudi smotki, da je ni rešil njen rdeči pas prezgodnjega pogina.

In prav ta rdeči pas mu je vzbudil spomin na prejšnji večer.

Njegov prijatelj, veletržec Muha, ga je bil namreč povabil na večerjo, ozirома kakor se je blagovolil izraziti "na mal prigrizek, saj praznovanju petindvajsetletnice tvojega marljivega delovanja na gledaliških deskah se ne smeš odtegniti!" Rogač se sicer niti zavedal ni, da je jubilant, toda prijatelju in še takemu odreči prošnjo in odkloniti povabilo, bi pričalo le o nehvaležnosti do mecena, na drugi strani je pa komik dobro poznal in še bolj cenil take napovedane prigrizke.

Elegantna družba je bila zbrana. Omizju je caroval slavljenec. Vse ga je slavilo. Čim bolj je potekal čas, čim boljša kapljica je prihajala na mizo, tem pogostejše in tem daljše so bile napitnice. Na vse strani se je moral Rogač zahvaljevati. Ves vzhičen je bil, videč toliko zvestih prijateljev, toliko navdušenih čestilcev. Zasnoval si je resen govor. Govoril je o čudno! — vsakemu stavku je sledila salva neukrotljivega smeha in naj je bila vsebina še tako resna, sentimentalna, omizje jo je kvitiralo s krohotom. Pri tem je komik prvič spoznal resnico, da vidi občinstvo v njem komika, če tudi ni na odru, da smatra vsako njegovo besedo za komično. Če nastopa komik v resni ulogi, je že zato komičen, ker hoče biti resen.

To spoznanje je zelo razjezilo Rogača. Brez ovinkov je povedal družbi svoje mnenje, pojasnil ji v tem oziru njene zmote in — uspeh? Vsa družba se je še bolj smejala, češ, komik je prekosil v tej resni ulogi celo samega sebe. Ni mu preostalo drugo, kakor ustvariti si o zbranih navzočih posebno mnenje, zakopati isto globoko v srcu v nadi, da vzklije o primernem času iz tega semena sladko maščevanje, s katerim dokaže, da zna tudi priznan komik resno misliti, govoriti, delati.

Kaka izpremememba! Vsekdar se je trudil, pridobiti si z vestno rešitvijo svojih ulog priznanje smejočega se občinstva in strogih kritikov! Temeljito je proučeval vsako komedijo, hoteč doznati pravo komiko, naj je že ta tičala v besedah, mimiki ali v situaciji, in sedaj, ko je postal znamenit umetnik, ga razburja prisrčen smeh, smeh, ki je imel prej večjo vrednost zanj od najburnejšega aplavza, od najbolj laskave kritike.

Maščevanje! Že sama misel na maščevanje je hladila Rogaču razgreto kri. Niti črna kava, niti debela smotka nista pokazali užaljencu načina, kako se maščevati.

Nekdo je potrkal. Na prijazni "naprej!" so stopili v Rogačevo sobo njegovi prijatelji: odvetnik dr. Kraljič, urednik Hrast in posestnik Petrič.

Sedli so na mehke fotelje.

"Veš kaj, dragi Rogač," tako je začel dr. Kraljič "brez uvoda in brez ovinkov ti naznanjam namen našega prihoda. Mislimo in moramo te pregovoriti, da sprejmeš kandidaturo v našem mestu!"

"Komik in poslanec?!" se je začudil Rogač. "To se pač ne sklada!"

"Oho, kdo pa pravi poslanec?" se je vmešal urednik Hrast. "Mi ti ponujamo samo kandidaturo, za poslansko čast se že moreš sam priporočiti volilcem!"

"Hrast, ti pa molči, vse nam še skvariš!" se je jezil odvetnik. "Saj ga ne znaš snubiti! Prepusti meni ta posel! Stvar je namreč taka! V našem mestu je toliko strank in strančic, da so šanse za vsakega kandidata zelo neugodne. Ožja volitev je skoro neizogibna. Prodrl bi kvečjemu kandidat, čigar popularnost bi odtegnila vsem drugim kandidatom toliko glasov, da bi jih imel on dovolj. In tak kandidat bi bil edino le ti! Vse mesto te pozna, čestilce svoje umetnosti imaš v vseh slojih meščanstva, kar pač najbolj dokazuje vedno polno gledišče in neštevilni venci, ki ti vise po stenah. S teboj moremo zmagati, brez tebe se le blamiramo! Tvoja kandidatura bo učinkovala kakor kaka nova komedija: tvoja vodilna uloga napolni volišče do zadnjega kotička. Žrtvuj se, saj koncem konca je lahko tudi komik dober naroden delavec na resnem političnem polju!"

"Seveda, seveda! Popolnoma se strinjam s tvojimi nazori! Dokazati hočem, da se ne strašim tudi resnega delovanja. Vašo kandidaturo, prijatelji, sprejemam!" Pri teh svečanostnih besedah je zadonel Rogaču v ušesih neopravičeni smeh včerajšnjega omizja, čutil je, da je prišla ura maščevanja, in zadovoljno je segel prijateljem nekako v podkrepitev svoje izjave v roke.

"Škoda, da si se tako naglo odločil!" se je oglasil Petrič. "Začrtal sem si bil lep, prepričevalen govor in meni bi se moral vdati! Drugič ne bodi tako nagel v svojih sklepih, da zamorem tudi jaz prepričevati trmaste gospode!"

Tako so se razgovarjali prijatelji pri kozarcu dobrega vina pozno v noč, osnovali natančen načrt vsega agitacijskega dela, določili prostore za javne shode, sestavili navdušen oklic na volilce in — meščanom se niti sanjalo ni, da se je isti čas pojavila nova zvezda na domačem političnem obzorju.

Kakor v vsako ulogo, tako hitro se je vživel Rogač kot spreten in odličen igralec tudi v svojo novo ulogo kandidata. Dobil je dobre učitelje in svetovalce v izkušenih strankinih politikih, ki so se kar čudili svojemu učencu in se ob enem veselili, zasledivši popolnoma nov talent za politiko.

Rogač pa je bil tudi v resnici dober učenec. Še največ preglavic mu je delal strankin gospodarski program. Ni čuda! Umetnik je bil in za take suhoparne, prozaične stvari ni imel mnogo smisla.

Takim predpripravam je sledilo intenzivno agitacijsko delo. Shod se je vrstil za shodom in ime znanega, priljubljenega kandidata-komika je povsod privabljalo nešteto poslušalcev.

Težko je bilo v začetku Rogaču razvijati svoj programni govor — brez suflerke. Polagoma se je pa privadil temu nedostatku, saj je itak izpolnjeval njegove neprostovoljne govorniške odmore bučni smeh zbranih volilcev, ki so še vedno videli v govorniku le komika. S sebi prirojeno hudomušno žilico je razorožil s časoma tudi vse reporterje nasprotnih strank.

Uspehi niso izostali. Dva stranska kandidata sta se koj odpovedala kislemu grozdju, prvi radi bolehnosti, drugi pa radi domačih razmer.

Po zadnjem shodu "Pri povodnem možu" so se pa uverili celo najhujši strankini črnogledi o popolni Rogačevi zmagi. Zdelo se je, kakor bi bil ta shod benefica kandidata, ki je privabila na prostrani vrt veliko množico volilcev občudovat umetnika-komika v njegovi najnovejši in menda najlepši ulogi volilnega kandidata. Veselo razpoloženje je doseglo višek, ko je razlagal govornik s potnim obrazom pripravljeni načrt gospodarskih reform v svojem volilnem okraju.

Zopet se je jezil Rogač v svojem srcu nad občinstvom, ki ni umevalo njegove požrtvovalnosti in njegovih resnih namenov. Pa pride čas, ko ga bodo ljudje spoznali tudi od te strani! In to mu je bilo v edino tolažbo.

Kandidat Rogač, oziroma komik Rogač je zmagal z lepo večino glasov. Mirozov, bakljada, pojedina, govori, in naslednji dan so se že popolnoma umirili prej tako razburjeni politični valovi in da ni bilo časopisov in njihovih stereotipnih pozivov: "poslanci, pozor!", bi bil poslanec sam skoro pozabil na to komedijo brez suflerke, brez vaj in brez vstopnine.

Dober mesec pozneje se je vršilo kratko zasedanje. — Kmalu v prvih sejah se je že izkazal poslanec Rogač temeljitega zagovornika interesov svojih volilcev. Njegove interpelacije, njegovi predlogi so vzbujali občo pozornost.

Z občinstvom se je pa zgodila čudna izpremememba. Mirna, resna, preudarna beseda v Rogačevih političnih govorih je zbrisala vso komiko raz njegovo osebo in pred strmečo galerijo je stala mogočna postava novega politika. Vse se je divilo njegovim zmožnostim, le njegov ravnatelj se je bal, da bo škodovala resnoba izbornemu komiku v bližajoči se gledališki sezoni.

Ta bojazen je pa bila neutemeljena. Še nikdar ni nastopal komik Rogač tako sigurno kakor baš tačas. Bil je res umetnik. Vsako ulogo je pogodil izborno. Dokazal je, da zna tudi resen politik biti dober komik.

In občinstvo? Oh, to ljubo občinstvo! Vsako jutro je dobival Rogač kopico pisem s podpisi in brez njih. V vsakem je bila sicer pohvala včerajšnjemu nastopu, toda ta pohvala je končala navadno z nasvetom, naj obrne hrbet komediji, ker napravi nekam čuden vtis na volilca, ako se mora smejati svojemu poslancu. Kot resen politik, ki si je prostovoljno nadel na svoja ramena tako težko breme ljudskega zastopstva, ne sme skrbeti za smeh, sicer postane poslanec komična karikatura. Naj se raje posveti drami, v kateri ne more trpeti ugled resnega politika.

Zmota nad zmoto!

David E. Lilienthal, direktor Tennessee Valley Authority.

Ko je imel Rogač resne re, se je smejalo občinstvo miku in ko je nastopal v ig odru kot komik, je videlo občinstvo v njem le poslan

In komik in politik sta iz la vero v sebe, v svoje ta in v — občinstvo.

Naivna mati

"Ali je res, da vam je hč nesla otroka iz mesta?"

"Res! Pravi, da ga je z na otroški tomboli."

*

? !

Poslanec vladne stranke kazuje tovarišu poslopje d nega zbora. Tedaj reče tov

"Sejna dvorana, bufet, neti, klosetit, zdaj mi pa š kaži korita in jasli!"

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije i posebno list Prosveta za ko ter potrebno agitacijo s društev in članstva in za p gando svojih idej. Nikako ne za propagando drugih pornih organizacij. Vsak ganizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorični in naznanila drugih podp organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosve

Listen to
PALANDECH'S
YUGOSLAV-AMERIC
RADIO BROADCAS
Every Saturday, 3 to 4 P
STATION WHI
CLASSICAL and FOLK MU

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, k koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo prve

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Tel. Rockwell 4904
CHICAGO, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naro nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reč, je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Ce listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.
Za Evropo je	$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Mone Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vsejej kakor hitro kateri teh članov preneha biti čla SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj li tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skup naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu list in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stor tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih čla moje družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....